

بررسی تحلیلی فساد اداری - مالی
(پیامدها و راهکارها)

محمد معینی فر

www.ketab.ir

سرشناسه	: معینفر، محمد، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی تحلیلی فساد اداری - مالی (پیامدها و راهکارها) / محمد معینفر
مشخصات نشر	: کرمان: زمزم سحر، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۲۱۳ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ م.م.
شابک	: 978-622-95102-6-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: سازمان‌های دولتی -- ایران -- امور مالی -- فساد
موضوع	: Corrupt practices -- Iran -- Administrative agencies -- Finance
موضوع	: سازمان‌های دولتی -- امور مالی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Administrative agencies -- Finance -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: امور مالی -- ایران -- فساد
موضوع	: Finance -- Corrupt practices -- Iran
موضوع	: مالیه عمومی -- ایران
موضوع	: Finance, Public -- Iran
موضوع	: تخلفات اداری -- ایران -- پیشگیری
موضوع	: Misconduct in office -- Iran -- Prevention
رده بندی آخره	: JF۱۵۲۵/۶م۵۵/۳۵۳
رده بندی دیویی	: ۳۶۰۹۵۵/۳۵۳
شماره کتبخانی ملی	: ۵۶۷۷/۲

بررسی تحلیلی فساد اداری - مالی (پیامدها و راهکارها)

مؤلف: محمد معینفر

ناظر چاپ: علی رضا

طراح جلد: مهدی بابا محملی

ناشر: زمزم سحر

چاپ: سلمان فارسی ○ نوبت چاپ: اول ○ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ ○ قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۰۲-۶-۱

آدرس ناشر: قم خیابان شهید فاطمی نیش کوچه سوم پلاک ۸۱

تلفن همراه: ۰۹۱۳۴۴۵۴۵۵۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار.....
	فصل اول: کلیات فساد اداری - مالی
۱۴	۱-۱- پیش درآمد.....
	فصل دوم: آشنایی با فساد و انواع آن
۲۳	۱-۲- تعریف فساد.....
۳۴	۲-۱- انواع فساد.....
۳۹	۲-۳-۱- فساد مالی.....
۳۹	۲-۳-۲- طبقه بندی طبقه تقییت افراد.....
۴۰	۲-۳-۲- طبقه بندی بر اساس میزان و حجم.....
۴۰	۲-۳-۳- طبقه بندی بر اساس زمان یافته بودن.....
۴۰	۲-۳-۴- طبقه بندی بر اساس انگیزه ارتکاب.....
۴۲	۲-۳-۵- طبقه بندی به جهت آثار فساد در جامعه.....
	فصل سوم: فساد اداری - مالی در ایران
۵۴	۱-۳- تاریخچه فساد اداری - مالی در ایران.....
۵۵	۱-۱-۳- فساد اداری - مالی در عصر قاجار.....
۵۷	۱-۲-۳- فساد اداری - مالی در دوران پهلوی.....
۶۲	۱-۳-۳- فساد بعد از پیروزی انقلاب اسلامی.....
۶۶	۲-۳- عوامل ایجاد کننده فساد در نظام اداری ایران.....
۷۵	۳-۳- فساد در جهان.....
	فصل چهارم: قوانین و مقررات پیشگیری و مبارزه با فساد در ایران
۸۵	۱-۴- فرهنگ حاکم بر جامعه و منبع تدوین قوانین و مقررات.....

- ۲-۴- سازوکارهای اجرای قوانین ۸۶
- ۳-۴- دستگاههای نظارتی کشور ۸۹
- ۴-۴- قوانین و مقررات ناظر بر پیشگیری از فساد ۹۰
- ۴-۴-۱- قانون اساسی ۹۰
- ۴-۴-۲- قوانین عادی ۹۱
- ۴-۴-۳- قوانین حین فعالیت ۹۵
- ۴-۴-۴- قانون مجازات اسلامی ۹۷
- ۴-۴-۵- قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ۱۰۲
- ۴-۴-۷- مانع است ماده‌ای مقام معظم رهبری در امر مبارزه با فساد ۱۰۶

فصل پنجم - پیام‌های فساد اداری - مالی

- ۵-۱- پیامدهای فساد اداری - مالی ۱۱۴
- ۵-۲- تبعات بروز فساد از دیدگاه فردی ۱۲۰
- ۵-۳- تبعات بروز فساد از دیدگاه سازمانی ۱۲۰
- ۵-۴- تبعات بروز فساد از دیدگاه اقتصادی ۱۲۰
- ۵-۵- تبعات بروز فساد از دیدگاه فرهنگی ۱۲۱
- ۵-۶- تبعات بروز فساد از دیدگاه سیاسی ۱۲۱
- ۵-۷- سازمان بین‌المللی شفافیت ۱۲۷
- ۵-۸- پاک‌ترین و فاسدترین‌ها کشورها به تفکیک ۳ منطقه ۱۳۰
- ۵-۹- درجه فساد ایران در ۲۰۱۸ ۱۳۳

فصل ششم : راهکارهای پیشگیری و مقابله با فساد

- ۶-۱- مقدمه ۱۳۶
- ۶-۲- راهکارهای مقابله با فساد از دیدگاه اسلام ۱۴۳
- ۶-۳- راهکارهای مربوط به حاکمان و صاحبان قدرت ۱۶۱

- ۱۶۱..... ۳-۱-۶- تقوا و خودکنترلی
- ۱۶۲..... ۳-۲-۶- کنترل و نظارت اجتماعی (بیرونی)
- ۱۶۴..... ۳-۳-۶- سلامت کارگزاران نظام اداری و حکومتی
- ۱۶۵..... ۶-۳-۴- مبارزه با انحصارگرایی ها و انحصارطلبی ها
- ۱۶۶..... ۶-۳-۵- عدم تبعیض در برخورد با فساد
- ۱۶۷..... ۶-۴-۶- راهکارهای مربوط به نظام اداری سالم و کارآمد
- ۱۷۳..... ۶-۵-۶- راهکارهای مربوط به وضعیت فرهنگی و هنجارهای حاکم
- ۱۷۶..... ۶-۶-۶- راهکارهای کاهش فساد اداری و اقتصادی
- ۱۸۷..... ۶-۶-۶- راهکارهای مقابله با فساد
- ۱۸۷..... ۶-۷-۱- راهبردهای کلان
- ۱۸۸..... ۶-۷-۲- راهبردهای میانی

فصل هفتم: نتیجه گیری و ارائه راه حل علمی

- ۲۰۰..... منابع و مآخذ

پیشگفتار

فساد اداری - مالی، پدیده‌ای است که در دنیای امروز به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در سر راه پیشرفت جامعه، مطرح شده و صدای ناپذیری را بر توسعه جامعه تحمیل کرده است. از گذشته‌های دور با وجود برنامه‌های اصلاحات اداری و قوانینی که برای مبارزه با فساد اداری یا تعدیل آن وضع شده، مسئله فساد اداری حل نگشته است. واکاوی در تمدن‌های باستان، از جمله ایران، یونان، روم، چین، مصر و هند بیانگر این واقعیت است که فساد در جوامع بشری قدمتی به اندازه تمدن دارد و اکنون نیز یکی از معضلات اصلی کشورهای جهان می‌باشد.

بدون شک علت آن کمبود قوانین نیست؛ زیرا در زمینه امور مالی برای جلوگیری از حیف و میل درآمدها و منابع مالی دولت، قوانین و مقررات و روش‌های نظارت و کنترل چندان مفصل است که اغلب دست و پا گیر بوده و باعث کندی اجرای برنامه‌ها و مدف‌های سازمان‌ها می‌شود. اما با وجود این، فساد اداری و سوء استفاده از منابع مالی عمومی همچنان یکی از مسائل مهم سازه‌های اداری محسوب می‌گردد.

تاثیر عمده گوناگون در شکل‌گیری فساد، به آن ماهیت پیچیده‌ای داده که در نتیجه، بسیاری از برنامه‌های طراحی شده دولت‌ها برای مبارزه با فساد به شکست انجامیده است. فساد، نابسامانی‌های بسیاری برای جامعه بشری به دنبال دارد و جنگ‌های پی در پی، خشونت‌ها و قیام علیه تملک‌های حاکم، از بین رفتن سازمان‌ها و در هم ریختن جوامع، اغلب ناشی از آن بوده است. نکته مهم و هشداردهنده‌ای که از تاریخ ملل استخراج می‌شود و در تحلیل وقایع تاریخی به دفعات به آن استناد شده، این است که فساد هیئت حاکم، از علل عمده سقوط حکومت‌ها و انحطاط و زوال تمدن‌ها و شیوع و گسترش فساد اداری - مالی بوده است. به طوری که بین "سقوط حکومت‌ها و تمدن‌ها" و "فساد اداری - مالی" رابطه مستقیمی وجود داشته است.

نظام اداری در ایران همانند سایر کشورها از پدیده فساد اداری - مالی و آسیب‌های آن مصون نبوده و به دلایل درون سازمانی و برون سازمانی موجب عقب ماندگی کشور و بروز دغدغه‌ها و نگرانی‌های متعدد در راس نظام شده است.

تحریبات به دست آمده نشانگر این است که برای حذف یا کاهش این پدیده شوم در نظام اداری کشور، به برنامه‌ریزی‌های بلندمدت نیازمند هستیم که با تاثیر بر فرهنگ عمومی جامعه، پیشگیری از بروز فساد اداری را هدف قرار دهد. از سوی دیگر مبارزه با فساد به شمار داده نمی‌یابد. این کار مستلزم عزم ملی، خواست همگانی و وحدت دولت است. این مبارزه باید ساختار یافته، هماهنگ و برنامه‌ریزی شده انجام گیرد. مجازات مرتکبان فساد و افزایش شدید درینه ارتکاب به فساد (به عنوان اقدام پس از وقوع) و اصلاح روش‌ها، بهبود سیستم‌های کاری، شناسایی و حذف نقاط مستعد فساد، افزایش شفافیت و پاسخگویی در عملکرد سازمان‌های دولتی و به طور کلی اصلاح نظام اداری دو روی سکه مبارزه موفق با فساد تلقی می‌شوند و مکمل یکدیگرند و هیچ یک به تنهایی کارساز نخواهد بود.

تجربه طولانی دیوان سالاری^۱ جدید ایران نشان می‌دهد که اقدامات جزئی و پراکنده به هیچ عنوان راه درمان بیماری مزمن فساد اداری و ناکارآمدی بوروکراسی نخواهد بود و جز با اصلاحات اساسی مسائل فراوان موجود در نظام اداری، از جمله فساد اداری حل نمی‌شود.

فصل اول کتاب به کلیات فساد اداری - مالی و هدف اصلی این کتاب که معرفی فساد به عنوان عامل مهم و تاثیر گذار در جوامع بشری و جامعه ایران می باشد پرداخته و ضرورت ارائه راهکارهای زدودن فساد و آثار آن از جامعه را بیان می دارد.

فصل دوم به تعریف مختلف فساد از نظر پژوهشگران داخلی و خارجی پرداخته و انواع فسادهای اداری و مالی از زوایای متفاوت را بیان نموده است.

فصل سوم به تاریخچه فساد در ایران از زمان قاجار تاکنون پرداخته و عمده فسادهای صورت گرفته در مالی این مدت را بیان داشته است، سپس موارد رایج فساد در ایران را به صورت گسترده مورد بررسی قرار داده و در ادامه به فساد در سطح جهات پرداخته

^۱ بوروکراسی - یادیوان سالاری از Bureaucratie، از دوشبش bureau کار و پسوند cratie سالاری ساخته شده است، به طور کلی به معنی یک سیستم کارکرد عقلانی و قانونمند.

شده و برخی از مهمترین سازمان‌های بین المللی مقابله کننده با این پدیده شوم را بصورت اختصار بررسی کرده است.

فصل چهارم کلیات قوانین و مقررات پیشگیری و مبارزه با فساد در جمهوری اسلامی ایران را بررسی نموده و دستگاه‌های مختلف، که و لایقه مبارزه با فساد را بر عهده دارند را باتفکیک وظایف و مرفه کرده و در نهایت فرمان رهبر معظم انقلاب در خصوص مبارزه با فساد را بیان داشته است.

فصل پنجم به بررسی فساد اداری - مالی پرداخته و تبعات و آثار فساد در جامعه از جنبه های مختلف را مورد بررسی قرار داده، سپس رتبه بندی کشورهای چهار در شاخص ادراک فساد بیان شده و رتبه ایران در میان کشورهای جهان و عرب آسیا مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل ششم راهکارهای پیشگیری و مقابله با فساد از نظر اسلام به‌ویژه شیوه حضرت علی بن ابی طالب (ع) را بررسی کرده، سپس به بیان راهکارهای کاهش فساد اداری - مالی در جامعه ایران با لحاظ کردن نظرات مختلف پرداخته است.

فصل هفتم به نتیجه گیری و ارائه راه حل علمی در مورد کاهش فساد اداری و مالی پرداخته و آن را از اصول و اهداف اساسی دین مبین اسلام معرفی می‌کند و راه حل‌های خرد و کلان برای کاهش

فساد اداری و مالی در ایران، با استفاده از تحقیقات صورت گرفته در طی چند سال اخیر همراه با پیشنهاداتی برای کاربست آن ارائه می‌دهد.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از همکاری کلیه اساتید، کارشناسان و بویژه از زحمات همسر و فرزندانم که درتالیف این کتاب همکاری نمودند، تشکر و قدردانی نمایم. امید است این کتاب مورد استفاده کارشناسان، پژوهشگران و دانشجویان گرامی قرار گیرد.

محمد معینی فر اردیبهشت ۹۸